

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25.06.1996, sp. zn. 4 To 360/96, ECLI:CZ:KSCB:1996:4.TO.360.1996.1

Číslo: 47/1997

Právní věta: Podmínky nutné obrany ve smyslu ustanovení § 13 tr. zák. mohou být splněny i v případě, kdy oprávněný uživatel domu nutí jiného jednáním, které by jinak bylo trestným činem, např. pohrůzkou násilí, aby odešel z místa, které požívá ochrany domovní svobody a na němž neoprávněně setrvává.

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích

Datum rozhodnutí: 25.06.1996

Spisová značka: 4 To 360/96

Číslo rozhodnutí: 47

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Nutná obrana

Předpisy: 140/1961 Sb. § 13

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 47

Podmínky nutné obrany ve smyslu ustanovení § 13 tr. zák. mohou být splněny i v případě, kdy oprávněný uživatel domu nutí jiného jednáním, které by jinak bylo trestným činem, např. pohrůzkou násilí, aby odešel z místa, které požívá ochrany domovní svobody a na němž neoprávněně setrvává.

(Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 1996 sp. zn. [4 To 360/96](#))

Krajský soud v Českých Budějovicích zamítl odvolání okresního státního zástupce proti rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 4. 1996 sp. zn. 4 T 684/95.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 4. 1996 sp. zn. 4 T 684/95 byl obžalovaný T. B. podle § 226 písm. b) tr.ř. zproštěn obžaloby, kterou mu bylo kladeno za vinu, že dne 26. 7. 1994 kolem 12.00 hod. před svým domem v obci Včelná mířil pistolí typu Valtro model Combat na svého bratra P B. a jeho právního zástupce JUDr. M. K., kteří za ním přišli za účelem projednání občanskoprávní záležitosti, a přitom jim hrozil zastřelením, přičemž oba ze strachu před jeho útokem namířenou zbraní od zamýšleného jednání upustili a prostor před domem urychleně opustili, čímž

měl spáchat trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a tr. zák.

Toto rozhodnutí okresní soud odůvodnil tím, že popsáný skutek měl sice za prokázaný, neshledal však, že by jím byly naplněny znaky trestného činu. Uvedl k tomu, že skutek vykazuje sice formální znaky žalovaného trestného činu, bylo však nutno zvažovat otázku materiální stránky trestného činu a otázku existence okolností vylučujících trestnost činu. V případě otázky společenské nebezpečnosti musel dovodit, že takové jednání je z obecného pohledu společensky nebezpečné. Bez okolností, které by mohly vylučovat trestnost činu, nelze jiné osobě vyhrožovat usmrcením se zbraní v ruce. V daném případě však byly okolnosti případu z tohoto hlediska složitější. Okresní soud přitom vyjádřil důvěru tvrzení svědkyně H. B., že v minulosti již jednou vykázala P. B. ze zahrady, která je přilehlá k jejich domu, kam on přišel s dalšími osobami, aby si odvezl vozidlo, se kterým měl zakázáno manipulovat. Je zřejmé, že dne 26. 7. 1994 přicházel bratr obžalovaného s na prosto shodným úmyslem, tedy odvézt toto vozidlo. Přicházel za situace, kdy mu bylo zřejmé, že obžalovaný vozidlo vydat nehodlá a ani on ani jeho manželka si nepřejí, aby svědek vstupoval na jejich pozemky. Dále pak soud prvního stupně dovodil, že místo, na němž se skutek stal, požívá ve vztahu k obžalovanému ochrany garantované nejen trestním zákonem, nýbrž i Listinou základních práv a svobod. To muselo být přichozím naprosto zřejmé. Dr. M. K. a P. B. bylo možno přiznat právo vstoupit na pozemek obžalovaného, pokud ten nemá u vchodové branky zvonek a nelze jinak ohlásit příchod než zazvoněním u vchodových dveří domu. Nelze jim však přiznat právo na těchto místech setrvávat poté, co byli spoluvlastníci domu H. B. požádáni, aby odešli. Přitom je zřejmé, že obžalovaný sám vstoupil na scénu za situace, kdy v rozporu se žádostí jeho manželky, aby odešel, zůstával u jeho dveří člověk, o němž se dlouhou dobu předtím v průběhu jeho trestního stíhání mluvilo jako o člověku, který připravoval vraždu obžalovaného T. B. Přicházel s dr. M. K., kterého obžalovaný nezná jako právního zástupce svého bratra v civilním sporu, ale jako jeho obhájce, který má zásluhu na tom, že P. B. byl v dané trestní věci zproštěn obžaloby. Tyto okolnosti tedy musí na obžalovaného nutně působit tak, že je ohrožen jednak jeho majetek, jednak jeho osoba. Je tedy zřejmé, že obžalovaný subjektivně předpokládal, a objektivní okolnosti případu mu takový předpoklad nevyvracejí, že je přímo ohrožen jeho majetek, jeho domovní svoboda a nelze vyloučit i ohrožení jeho soukromí. To vše jsou zájmy chráněné trestním zákonem a Ústavou České republiky. Okresní soud proto uzavřel, že není trestným činem, pokud obžalovaný v takovém případě brání přiměřeným způsobem sebe a svůj majetek. Pohrůžka plynovou pistolí je přitom podle názoru soudu způsob zcela přiměřený. Ke skutku tedy došlo za okolností vylučujících trestnost a jednání obžalovaného tak není trestným činem.

Proti tomuto rozsudku podal včas odvolání okresní státní zástupce. Uvedl v něm, že soud provedl všechny dostupné důkazy, a po jejich zhodnocení dospěl ke správnému závěru, že se obžalovaný dopustil jednání popsánoho v obžalobě. S takovými závěry je nutno souhlasit. Nelze však již souhlasit s právním hodnocením, které vedlo k závěru, že ke skutku došlo za okolností vylučujících trestnost činu, a tedy v konečném důsledku ke zprošťujícímu výroku podle § 226 písm. b) tr. ř. Toto právní hodnocení není podle názoru odvolatelná správné. Soud hovoří sice o okolnostech vylučujících trestnost, avšak neuvádí konkrétně, zda-li se obžalovaný nacházel v podmínkách nutné obrany podle § 13 tr. zák. nebo krajní nouze podle § 14 tr. zák. To přesto, že soud dovozuje oprávněný pocit a přesvědčení obžalovaného, že je údajně ohrožen jeho majetek, jeho domovní svoboda a zřejmě i soukromí. Toliko, kdyby se obžalovaný nacházel v situaci, kdy by odvracel nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, bylo by na místě dovozovat, že došlo ke skutku za okolností vylučujících trestní odpovědnost. Tak tomu v daném případě nebylo. Oba poškození, P. B. i JUDr. M. K., se nechovali nijak agresivně, a to ani slovně, a z jejich strany nebyl ani náznak útoku proti majetku či snad zdraví a životu obžalovaného. Nelze ani dovodit, že by v daný okamžik, když celá situace trvala velmi krátce, porušovali či se chystali porušit domovní svobodu obžalovaného. Je zřejmé a bylo to v průběhu řízení prokázáno, že jejich příchod byl motivován snahou uzavřít majetkovou dohodu. K sjednání této dohody jim nezbývalo nic jiného, než obžalovaného vyhledat,

vstoupit na jeho pozemek a vyčkat jeho příchodu z domu. Z jejich jednání nebylo možno dovozovat, že by vedli či chystali jakýkoliv útok na majetek, domovní svobodu či osobní integritu obžalovaného a jeho rodinných příslušníků. I když lze připustit, že mezi oběma bratry T. B. a P. B. byly v této době velmi špatné vztahy, ani taková skutečnost sama o sobě nezakládá podmínky k vyloučení trestní odpovědnosti za žalovaný skutek. Krajský soud by podle názoru okresního státního zástupce proto měl napadený rozsudek zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

Z podnětu tohoto odvolání přezkoumal krajský soud podle § 254 odst. 1 tr.ř. napadený rozsudek i řízení jemu předcházející a dospěl k těmto závěrům:

V řízení, jež napadenému rozsudku předcházelo, nedošlo k takovým podstatným vadám, které by měly vliv na věcnou správnost tohoto rozhodnutí. V průběhu řízení byly totiž opatřeny a soudem prvního stupně provedeny důkazy potřebné k náležitému objasnění věci. Provedené důkazy soud hodnotil způsobem, který neodporoval ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. Vytvořil si tak základ pro zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu potřebném pro rozhodnutí (srov. ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.). Je třeba dodat, že v dosavadním řízení byla respektována procesní ustanovení zajišťující práva obhajoby.

Soudu prvního stupně pak nelze vytýkat, shledal-li, že se obžalovaný dopustil jednání shora popsaného. Pokud jde o důkazy a hodnotící úvahy, jež byly základem pro taková skutková zjištění, postačí odkázat na odůvodnění napadeného rozsudku.

Za tohoto stavu věci se přezkumná činnost odvolacího soudu soustředila na právní úvahy soudu prvního stupně a právní závěry, které bylo možno v této věci činit.

V obecné rovině bylo možno konstatovat, že právní úvahy okresního soudu mohou obstát. Především je třeba přisvědčit názoru soudu prvního stupně, že místo, na němž se skutek odehrál bylo součástí domu (za dům je nutno považovat nejen dům jako takový, nýbrž i přilehlou ohrazenou zahradu, ohrazený dvůr a pod.), tedy požívalo ochrany obydlí (domovní svobody) ve smyslu ustanovení čl. 12 Listiny základních práv a svobod a rovněž ustanovení § 238 tr. zák. To bylo výchozí zjištění pro další právní úvahy. Dále bylo třeba totiž hodnotit nejen skutkové okolnosti popsané ve skutkové větě obžaloby, nýbrž i další okolnosti, které se k žalovanému skutku přímo vztahovaly a přímo s ním souvisely. V tomto kontextu je správný závěr soudu prvního stupně, že poškození P. B. (ve vztahu k němu ovšem již nemohlo být trestní stíhání vedeno vzhledem k prohlášení poškozeného uvedenému ve spise, že ve smyslu ustanovení § 163a odst. 1 tr.ř. nesouhlasí s trestním stíháním obžalovaného) a JUDr. M. K. nebyli oprávněni setrvávat na uvedených místech poté, co byli spoluvlastníci domu H. B., manželkou obžalovaného, požádáni, aby odešli. Počínaje tímto okamžikem se na pozemku přilehlém k domu obžalovaného a požívajícím tak ochrany shora specifikované zdržovali, jestliže jej neprodleně neopustili, neoprávněně. Tímto okamžikem přinejmenším z formálního hlediska porušovali domovní svobodu obžalovaného (a ostatně i jeho manželky H. B.). Pak je ovšem nutno akceptovat úvahu soudu prvního stupně, že shora popsané jednání obžalovaného bylo spácháno za okolností vylučujících protiprávnost a nejde tedy o trestný čin.

Vzhledem k povaze odvolacích námitek je nutno úvahy soudu prvního stupně upřesnit v tom smyslu, že by bylo na místě s ohledem na správně výše uvedené závěry považovat jednání obžalovaného za nutnou obranu podle § 13 tr. zák. Obžalovaný totiž způsobem, který nelze označit za nepřiměřený (a tím spíše ne zcela zjevně nepřiměřený), odvracel útok na zájem chráněný tímto zákonem, konkrétně na zájem společnosti na ochraně svobody obydlí jinak též ústavně zaručené. Není přitom právně významné, po jakou dobu mělo toto porušení domovní svobody obžalovaného a jeho manželky trvat. Znovu je totiž třeba zdůraznit, že v okamžiku, kdy byli oba poškození vyzváni k okamžitému odchodu z místa požívajícího ochrany výše uvedené a kdy této výzvy ihned nedbali, zdržovali se zde neoprávněně a tím porušili domovní svobodu obžalovaného a jeho manželky. Pokud pak obžalovaný

za této situace zjištěným způsobem vůči poškozeným vystoupil, směřovalo jeho jednání pouze k odstranění závadného stavu, zamezení dalšího porušování či poškozování jeho práv chráněných mimo jiné trestním zákonem.

Nelze přitom přehlížet, že poškozený P. B. byl z pozemku obžalovaného vykázán nedlouho před projednáváním činem, přičemž mu bylo zřetelně dáno najevo, že nemá na pozemek přilehlý k domu obžalovaného a jeho manželky vstupovat. Tato poznámka, která je činěna s vědomím toho, že vzhledem k prohlášení svědka již nebyl obžalovaný stíhán ve vztahu k němu, však přispívá k vytvoření představy, jakým způsobem se i poškozený vůči obžalovanému zachoval a že to byl on, kdo navodil konfliktní situaci, pokud přes uvedený zákaz znovu na kritické místo vstoupil.

Nelze přitom akceptovat úvahy odvolatele, že poškozenému P. B. a poškozenému JUDr. M. K., jeho právnímu zástupci, nezbývalo v daném případě k tomu, a by s obžalovaným vyřešili část z občanskoprávních sporů, nic jiného, než obžalovaného vyhledat, vstoupit na jeho pozemek a vyčkat jeho příchodu z domu. Taková argumentace je zcela nepřijatelná. Pokud již chtěli poškození P. B. a JUDr. M. K. projednat a vyřešit s obžalovaným jakoukoli záležitost, pak se nabízel zcela jiný způsob kontaktu a jednání s ním, než jaký skutečný zvolili. Především je třeba poukázat na to, že JUDr. M. K. jako právní zástupce P. B. mohl obžalovaného kontaktovat písemně či telefonicky, tak si s ním dohodnout případně schůzku ve své advokátní kanceláři a zde celou záležitost řešit. Pokud se již oba poškození rozhodli, že obžalovaného navštíví v jeho bydlišti, pak ani tehdy jediným řešením směřujícím k setkání s obžalovaným nebyl vstup na jeho pozemek, nebo (přicházelo v úvahu např. zvukové znamení z osobního automobilu, jímž na kritické místo přijeli, případně volání). Tím spíše byly takové postupy na místě, jestliže je znovu připomenut fakt zákazu vstupu vyslovený poškozenému P. B. nedlouho před kritickou událostí.

Vedle těchto úvah však lze ještě přesněji specifikovat další momenty, které na podporu zprošťujícího výroku rozvedl soud prvního stupně v odůvodnění napadeného rozsudku. Právem se zde zejména poukazuje na vyhrocený a vysoce konfliktní vztah bratrů P. B. a T. B., který souvisí jednak s občanskoprávním sporem o poměrně značnou finanční částku (obžalovaný v tomto řízení, které skončilo jeho úspěchem, vystupoval jako navrhovatel), jednak, a to zejména, s trestním stíháním P. B. pro přípravu vraždy na T. B. (toto trestní stíhání skončilo zprošťujícím výrokem). Důvodně je rovněž argumentováno tím, že P. B. přišel společně s JUDr. M. K., jehož obžalovaný vnímal jako obhájce, který má zásluhu na zproštění P. B. obžaloby ve zmíněné trestní věci, poté co byl upozorněn, že nemá na pozemky obžalovaného vstupovat, a tím, že oba poškození setrvali na těchto místech i poté, co byli H. B. požádáni, aby odešli. Nelze pak vytýkat okresnímu soudu, jestliže z těchto skutečností dovodil, že obžalovaný, který ostatně v tomto smyslu rovněž vypovídal, se subjektivně cítil přímo a bezprostředně ohrožen, a to jak ve vztahu ke své osobě samé, tak ve vztahu ke svému majetku a ostatně i domovní svobodě. Jestliže s tímto přesvědčením, které podle akceptovatelného názoru soudu prvního stupně nebylo vyvráceno, jednal vůči oběma poškozeným shora popsáným způsobem, šlo o nutnou obranu. Pak ovšem byl na místě zprošťující výrok podle § 226 písm. b) tr.ř.

Vzhledem k těmto podstatným skutečnostem považoval odvolací soud podané odvolání za nedůvodné, a proto je podle § 256 tr. ř. zamítl.